

Mezinárodní výbor Červeného kříže a Terezín

„Řekněme, že náš úžas byl obrovský, když jsme v ghettu našli město, které žije téměř normálním životem, očekávali jsme to horší. Řekli jsme doprovázejícím důstojníkům policie SS, že nejpřekvapivější byly potíže, s nimiž jsme se setkali, když šlo o povolení navštívit Terezín.“

Maurice Rossel, delegát Mezinárodního výboru Červeného kříže¹

„Zažili jsme velký podvod s Červeným křížem a s filmováním, kdy vše bylo nalíčeno pro fotografování, chodníky vydrhnuté, ubytovny upravené, palandy jen dvoupatrové, ale kam zmizeli ti, kteří byli na třetích patrech?“

Hana Blánová, deportována do Terezína v září 1942²

KLÍČOVÉ OTÁZKY

- » Proč je Rosselova zpráva odlišná od reality života v ghettu? Co by Maurice Rossel potřeboval k sepsání objektivní zprávy?
- » Co konkrétně měl podle vás Mezinárodní výbor Červeného kříže dělat, aby pomohl obětem holocaustu?
- » Má neutrální humanitární organizace šanci vzdorovat totalitní moci?

ÚVODNÍ TEXT

23. června 1944 navštívil delegát Mezinárodního výboru Červeného kříže Maurice Rossel v doprovodu dvou dánských delegátů a vysokých důstojníků SS terezínské ghetto. V ghettu proběhla tzv. zkrášlovací akce a celá návštěva byla do posledního detailu naplánována. Nacisté se rozhodli ji využít pro oklamání světové veřejnosti.

1 „Zpráva Maurice Rossela o prohlídce Terezína 23. června 1944“, *Terezínské studie a dokumenty 1996*, eds. Miroslav Kárný, Margita Kárná, Praha 1996, s. 206; dostupné též online: <http://www.holocaust.cz/cz/resources/texts/rossel> [cit. 29. 4. 2013].

2 Archiv Židovského muzea v Praze, Oddělení pro dějiny šoa, rozhovor č. 456.

Následující metodika se zabývá nejen jednou konkrétní návštěvou Maurice Rossela v Terezíně, ale i obecně možnostmi Mezinárodního výboru pomoci perzekuovanému civilnímu obyvatelstvu.

➔ **Velké a malé dějiny > Ghetto Terezín, s. 330**

➔ **Velké a malé dějiny > Ghetto Terezín > Návštěva Mezinárodního výboru Červeného kříže v Terezíně, s. 356**

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 1

Pracovní list

Transporty z Terezína		
Ubytování		
Stravování		
Lékařská péče		

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 2

Úryvek z Rosselovy zprávy³

„Tábor Terezín je ‚Endlager‘ (konečný tábor), normálně není nikdo, kdo sem jednou přišel, poslán jinam.

Všude je nyní nábytek v dostatečném množství. Truhlářská dílna vyrábí nábytek standardizovaného typu, velice praktický, a brzy jím bude každá rodina vybavená. Je dostatek záclon, koberců, tapet, aby byly byty příjemné.

Ložní prádlo: Je ho dostatek, prostěradla lze pravidelně měnit, vlněné přikrývky jsou vynikající.

Od vstupu do ghetta jsme se přesvědčili o tom, že obyvatelstvo netrpí podvýživou. Příděly v ghettu Terezín jsou stejné jako v Protektorátu Čechy a Morava s tím rozdílem, že neobsahují vejce a sýry a že máslo je nahrazeno margarínem.

Příděly se rozdělují různými způsoby. Osoby, které bydlí v civilních domech a mají kuchyň, mohou si jídla připravovat podle svého. Lidé, kteří bydlí ve velkých kasárnách nebo v barácích, chodí se raději obecně stravovat do společných kantýn. Kantýny, velmi prostorné, jsou příjemné. Kdo se přijde najíst, je rychle obsloužen, a to mladou ženou se zástěrkou a naškrobeným čepečkem jako v každé jiné restauraci.

Počet lékařů: 500, z nich 400 aktivních (mnoho slavných profesorů). Stav zdravotnictví: Stav zdravotnictví je uspokojivý. Každý obyvatel ghetta se podrobuje krajně přísné kontrole a je zapsán v lékařské kartotéce. V současné době není v Terezíně žádná epidemie. Na infekčním oddělení nacházíme 4 případy tyfu ve stavu uzdravování, 2 záněty mozkových blan, 1 spálu, 1 záškrt, 3 encephalitidy.

Řekněme, že náš úžas byl obrovský, když jsme v ghettu našli město, které žije téměř normálním životem, očekávali jsme to horší. Řekli jsme doprovázejícím důstojníkům policie SS, že nejpřekvapivější byly potíže, s nimiž jsme se setkali, když šlo o povolení navštívit Terezín.“

89

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 3

Sestřih výpovědí pamětníků *Život v Terezíně*

Video je dostupné na internetové stránce www.nasinebocizi.cz v sekci Dokumenty.

PRACOVNÍ MATERIÁL Č. 4

Statistika

Transporty vypravené z Terezína v souvislosti s přípravou ghetta na návštěvu Mezinárodního výboru Červeného kříže⁴

Transport	Místo určení	Den odjezdu	Počet vězňů	Přežilo
Dz	Osvětim	15. 5. 1944	2503	120
Ea	Osvětim	16. 5. 1944	2500	8
Eb	Osvětim	18. 5. 1944	2500	273

3 „Zpráva Maurice Rossela o prohlídce Terezína 23. června 1944“.

4 Karel LAGUS, Josef POLÁK: *Město za mřížemi*, Praha 2006, 2. vyd., s. 271.

Část z oficiálního jídelníčku pro týden 15. – 21. listopadu 1943 pro velké kuchyně⁵

(Tento jídelníček ukazuje, jak vypadalo stravování v Terezíně. Oficiální statistiky a dokumenty však byly mnohdy zkrácené. Kromě toho existovaly v praxi rozdíly i mezi různými skupinami vězňů, kteří byli rozděleni do různých stravovacích kategorií.)

„Pondělí:

poledne: polévka - buchty s kávovým krémem nebo knedlík s koprovou omáčkou

buchty: mouka 105/92g, margarín 13/11g, cukr 15/13g

krém: mouka 15g, margarín 6g, cukr 22g

večer: polévka: (brambory 120g, kroupy 15g, mouka 14g, margarín 5g, kmín 15/1000, paprika 10/1000, pepř 5/1000)

Úterý:

poledne: polévka - haše s bramborami

haše: maso podle přidělu, mouka 20g, margarín 6g, kmín 20/1000, paprika 10/1000,

brambory: 450g

večer: polévka (brambory 100g, kroupy 15g, mouka 14g, margarín 5g, kmín 15/1000, paprika 10/1000, pepř 5/1000)

Středa:

poledne: knedlík s koprovou omáčkou nebo buchty s kávovým krémem

knedlíky: mouka 105/92g, margarín 3g, cukr 3 gr

omáčka: mouka 12g, margarín 5g, cukr 6g, kopr 1 krabice na 1000 osob

večer: polévka (brambory 100g, kroupy 15g, mouka 14g, margarín 5g, kmín 15/1000, paprika 10/1000, kmín 5/1000"

Montag 15.11.43	Mittag:	Suppe - Buchten mit Kaffeekreme oder Knödel mit Dilltunke, Buchten: Mehl 105/92 g, Margarine 13/11 g, Zucker 15/13 g, Kreme: Mehl 15 g, Margarine 6 g, Zucker 22 g, Abend: Suppe, Suppe: Kartoffel 120 g, Graupen 15 g, Mehl 14 g, Margarine 5 g, Kümmel 15/1000, Paprika 10/1000, Pfeffer 5/1000,
Dienstag 16.11.43	Mittag:	Suppe - Haché mit Kartoffeln, Haché: Fleisch lt. Zuteilung, Mehl 20 g, Marga- rine 6 g, Kümmel, Paprika je 20/1000, Pfeffer, Fleischgewürz je 10/1000, Kartoffeln: 450 gr Abend: Suppe, Suppe: Kartoffeln 100 g, Graupen 15 g, Mehl 14 g, Margarine 5 g, Kümmel 15/1000, Paprika 10/1000, Pfeffer 5/1000,
Mittwoch 17.11.43	Mittag:	Suppe - Knödel mit Dilltunke oder Buchten mit Kaffeekreme, Knödel: Mehl 105/92 g, Margarine 3 g, Zucker 3 gr Tunke: Mehl 12 g, Margarine 5 g, Zucker 6 g, Dill 1 Karton auf 1000 Personen, Abend: Suppe, Suppe: Kartoffel 100 gr, Graupen 15 g, Mehl 14 g, Margarine 5 g, Kümmel 15/1000, Paprika 10/1000, Pfeffer 5/1000,

Sestřih výpovědí pamětníků Zkrášlování ghetta

Video je dostupné na internetové stránce www.nasinebocizi.cz v sekci Dokumenty.

METODICKÁ ČÁST

- » Časová dotace: 45 minut, doporučujeme vyučujícím upravit citlivě délku pracovních textů podle schopností jejich žáků, stejně tak volit a měnit učební strategie a metody podle svých pedagogických zkušeností
 - » Způsob práce: video, skupinová práce, diskuse
 - » Klíčová slova: holocaust, ghetto Terezín, zkrášlování ghetta, Mezinárodní výbor Červeného kříže, propaganda
1. Lekci můžete otevřít citáty z úvodu. Seznamte studenty s tématem, kterým se budou v následující vyučovací hodině zabývat. Vycházejte z textu *Návštěva mezinárodního výboru Červeného kříže v Terezíně*, který se studenty společně přečtěte, popř. jej parafrázuje.

➔ **Velké a malé dějiny > Terezín: prominentní ghetto? > Návštěva Mezinárodního výboru Červeného kříže v Terezíně, s. 356**

2. Rozdělte studenty do pracovních skupin (dvou- až čtyřčlenných). Rozdejte jim pracovní listy (Pracovní materiál č. 1) a úryvek z Rosselovy zprávy (Pracovní materiál č. 2). Sdělte jim, že se jedná o část zprávy, kterou sepsal po své návštěvě Terezína. Vyzvěte je, ať na jejím základě vyplní první prázdný sloupec v pracovním listě a popíší jednotlivé aspekty života v Terezíně.
3. Řekněte studentům, že nyní zhlédnou video, ve kterém budou hovořit pamětníci o svých zkušenostech v Terezíně. Doporučte jim, ať se každý ve skupině zaměří na jedno nebo dvě témata. Promítněte studentům video *Život v Terezíně* (Pracovní materiál č. 3)⁶. Poté jim rozdejte Pracovní materiál č. 4 Statistika a Část z oficiálního jídelníčku pro týden 15. – 21. listopadu 1943 pro velké kuchyně. Pobídněte je, ať vyplní druhou část pracovního listu na základě filmových svědectví a dokumentů, které obdrželi, a tím sestaví svou zprávu o životních podmínkách v Terezíně.
4. Vyzvěte studenty, ať se pokusí pojmenovat, v čem spočívají hlavní rozdíly mezi záznamem z videa a z Rosselovy zprávy. Jak by charakterizovali vyznění Rosselovy zprávy?
5. Promítněte studentům video *Zkrášlování ghetta* (Pracovní materiál č. 5) Otevřete diskusi první klíčovou otázkou: *Proč je Rosselova zpráva odlišná od reality života v ghettu? Co Rossel potřeboval, aby měl možnost napsat objektivní zprávu?*
6. Přečtěte se studenty následující text.

Dnes svou roli v období druhé světové války hodnotí Mezinárodní výbor Červeného kříže takto: „Zřejmě je selhání Mezinárodního výboru Červeného kříže v uplatňování práva konat humanitární akce ve prospěch civilního obyvatelstva na okupovaných územích nebo těch, kteří byli deportováni do vyhlazovacích táborů. Jeho nečinnost během holocaustu zůstává synonymem tragédie v paměti této instituce.“⁷
7. Závěrečnou diskusi otevřete dalšími klíčovými otázkami: *Co konkrétně měl podle vás Mezinárodní výbor Červeného kříže dělat, aby pomohl obětem holocaustu? Má neutrální humanitární organizace šanci vzdorovat totalitní moci?*

6 Filmová svědectví použitá v této metodice pocházejí z digitálního videoarchivu USC Shoah Foundation (<http://sfi.usc.edu/international/czech>), který obsahuje téměř 52 000 podobných svědectví. Každé interview obsahuje celoživotní příběh pamětníka, s detaily o životě před, během a po genocidě. Obsah archivu je možno prohledávat minutu po minutě, a to za použití zhruba 60 000 klíčových slov, 1,2 milionu osobních jmen, nebo grafického rozhraní umožňujícího vyhledávání dle mapy. Archiv obsahuje též zhruba 700 000 fotografií.

7 „1939–1945: descent into hell“ <http://www.icrc.org/eng/who-we-are/history/second-world-war/overview-2-world-war.htm> [cit. 1. 8. 2012].